

TEATTERITEKSTITYYS JA TEKIJÄNOIKEUDET

Suomen Teatterit – Finlands Teatrar ry
Tammikuu 2012

Selvityksen laatijat:
Leevi Mentula, OTK
Tommi Saarikivi, VT

SISÄLTÖ

	sivu
1. Johdanto	3
2. Teatteriesityksen tekstittämisestä	4
3. Asiaan liittyvät tekijänoikeussäännöt	5
4. Oikeuskäytäntöä	8
5. Johtopäätöksiä	10
6. Ehdotukset	11

TEATTERITEKSTITYS JA TEKIJÄNOIKEUDET

I. JOHDANTO

Teatteriesityksen tekstittämisessä on kyse ennen kaikkea teatteriesityksestä kiinnostuneen potentiaalisen yleisön ja teatteriesityksen seuraamisen välisten esteiden ylittämisestä. Nämä esteet ovat tyypillisesti teatteriesityksen kuulemiseen tai esityskieleen liittyviä haasteita.

Suomalaisessa teatterikentässä teatteriesitysten tekstittämisen käytäntö ei ole vielä erityisen vakiintunutta. Esityksiä tekstitetään kyllä erilaisin ratkaisuin teatterin omien vieraskielisten esitysten (tyypillisenä esimerkkinä vaikkapa Kansallisooppera) ja kansainvälisten vierailujen yhteydessä, mutta teatterin oman, yleensä suomen- tai ruotsinkielisen ohjelmiston tekstittäminen on harvinaisempaa. Esimerkkinä jälkimmäisestä tilanteesta voi olla esimerkiksi ruotsinkielisen esityksen keskeisen juonen sisältävä suomenkielinen tiivistelmä tukemaan esityksen seuraamista erityisesti sille osalle yleisöä, jonka ruotsin kielen osaaminen ei ole riittävän vahvaa.

Tekstittäminen, kuten mikä tahansa muukin tekijänoikeuden alaisen teoksen (tässä tapauksessa siis alkuperäisen näytelmätekstin ja siitä tehdyn näyttämösovituksen) saattaminen uuteen muotoon, on usein tilanne, johon liittyy kysymyksiä tekijänoikeuksista. Teatterialan kannalta tämä tarkoittaa, että tekstittämisen tekijänoikeuskysymyksiin liittyvät toimivat ja tekstityksen tarkoituksen kannalta mielekkäät tekijänoikeuskäytännöt edistävät olennaisesti teatteritekstituksen käyttöalaa ja teatterin mahdollisuuksia palvella entistä paremmin laajempia yleisöjä.

Tässä selvityksessä tarkastellaan tekstittämiseen liittyvää sääntelyä sekä asiaan liittyvää oikeuskäytäntöä, sekä on pyritty vetämään asiasta joitakin johtopäätöksiä teattereiden toiminnan näkökulmasta. Selvitys on toteutettu osana Kuuloliiton koordinoimaa hanketta.

II. TEATTERIESITYKSEN TEKSTITTÄMISESTÄ

Elävän esityksen tekstittäminen voidaan käytännössä toteuttaa hyvin monin tavoin. Mahdollisina perinteisinä esimerkkeinä mainittakoon yleisölle jaettava tuloste, joka sisältää joko uloskirjoitettua dialogia mahdollisine tapahtumaselostuksineen tai tiivistelmän näytelmästä, sekä teleprompterityyppinen tai muu digitaalinen ratkaisu, joka heijastaa näyttämöllä puhutun tekstin ja mahdollisia muita esityksen tapahtumia tekstinä yleensä näyttämön ylä- tai alalaitaan. Teknisen toteutuksen modernimpina vaihtoehtoina on tarkasteltu myös mahdollisuuksia heijastaa tekstejä lavasteisiin osana skenografista taiteellista toteutusta, sekä erilaisia laitesovelluksia (esimerkiksi mobiilipohjaiset sovellutukset), joissa katsojalla itsellään on hallussaan digitaalinen tekstityspalvelun tarjoava laite. Tulevaisuutta voivat olla ratkaisut, jossa tekstitys toteutettaisiin esimerkiksi jonkinlaisiin yleisölle jaettaviin silmälasien kaltaisiin katselulaitteisiin (referenssinä mainittakoon vaikkapa elokuvateattereissa viime vuosina yleistyneet 3D-lasit).

Teknisestä toteuttamistavasta riippumatta tekstitysratkaisu on tekstin tuottavan tekstittäjän kannalta tekijänoikeudellisesti merkittävä vain silloin, kun tekstitys sisältää toteutukseltaan muutakin kuin yksi yhteen näytelmäkäsikirjoituksen mukaiset repliikit ja mahdolliset näytelmäkäsikirjoituksen mukaiset tapahtumaselosteet. Näytelmäkäsikirjoituksen mekaaninen toisintaminen yksi yhteen tekstityksen toteuttavalle uudelle alustalle ei luo toteuttajalle itsenäistä tekijänoikeutta tekstitykseen, vaikka teoksen siirtäminen esitettäväksi toiselle alustalle tekijänoikeusteknisessä mielessä onkin aina muuntelua.

Elävän esityksen tekstittämisen metodiin, keinoihin ja tavoitteisiin ei paneuduta tarkemmin tässä selvityksessä. Tekijänoikeuksien näkökulmasta riittää kun todetaan, että aina silloin kun tekstitysratkaisu osoittaa tekijältään sellaista itsenäistä ja omaperäistä otetta, että teoskynnys luodun uuden tekstityksen osalta ylittyy, tekstitysratkaisuun liittyvät tekijänoikeuskysymykset on myös jotenkin ratkaistava.

III. ASIAAN LIITTYVÄT TEKIJÄNOIKEUSSÄÄNNÖT

3.1 Yleistä tekijänoikeuden syntymisestä

Tekijänoikeussäätely on luovan toiminnan säätelyä. Kaikki taiteeseen ja kulttuuriin yleisesti liittyvä toiminta ei ole kuitenkaan automaattisesti tekijänoikeuksien kohteena.

Teatteriesityksen tekstittämiseen pätevät samat yleiset tekijänoikeussäännöt kuin kaikkeen muuhunkin potentiaalisesti uutta luovaan toimintaan: näytelmätekstin ja siitä tehdyn näyttämösovituksen tekstittäjällä on itsenäinen tekijänoikeus luomaansa tekstitykseen, mikäli tekstitys osoittaa tekijältään sellaista itsenäistä ja omaperäistä otetta, että ns. teoskynnys ylittyy.

Teoskynnyksen ylittyminen on lopulta arvostuskysymys. Tyhjentävää vastausta sen ylittymisen määrittelemiseksi ei ole mahdollista antaa, mutta yleisesti käytetyllä vertailevalla kysymyksenasettelulla päästään käytännössä suhteelliseen tyydyttävään tulokseen. Teoskynnys on tekstityksenkin kohdalla todennäköisesti ylittynyt, mikäli voidaan todeta, että jos jokin toinen henkilö olisi joutunut toteuttamaan samat ratkaisut, hän ei olisi todennäköisesti päätenyt samaan lopputulokseen. Suojan saamiseksi siis riittää, että teos on tekijälleen subjektiivisesti uusi, eli että tekijä on luonut teoksensa itsenäisesti. Hyvin yksinkertaisissa tekstiratkaisuissa rajanveto voi olla toisinaan vaikeaa. Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että jälkiperäisissä teoksissa, joita itsenäiseksi luovaksi teokseksi määritelty tekstityskin edustaa, ei voitane teostasokynnystä pitää yhtä korkealla kuin alkuperäisissä teoksissa. Lisäksi teoskynnyksen tulkinnan osalta viitataan siihen mitä todetaan säätelyyn liittyvästä oikeuskäytännöstä tämän selvityksen luvussa IV.

Vakiintuneen käsityksen mukaan ideat, aiheet, periaatteet yms. jäävät tekijänoikeussuojan ulkopuolelle. Kaksi henkilöä voivat esimerkiksi kirjoittaa kirjan samasta aiheesta tekijänoikeuden sitä estämästä. Sama pätee tekstitykseen. Suojan kohteena on se teoksen ilmenemismuoto, johon tekijä on omaperäisellä tavalla ajatuksensa saattanut. Näin ollen tekstityksen teoskynnystäkin arvioitaessa huomiota on kiinnitettävä huomiota tekstitykseen kokonaisuutena, eikä ainoastaan siinä toteutettuihin yksittäisiin ideoihin tai ratkaisuihin, jotka

useammassakin samaa alkuperäisteosta koskevassa tekstitysratkaisussa voivat hyvinkin olla eri tekijöiden toimesta varsin samankaltaisia.

3.2 Erityisesti tekstitykseen liittyvät tekijänoikeussäännöt

Tekijänoikeuksista säädetään Suomessa tekijänoikeuslailla, joka on pitkälti kansainvälisin sopimuksin koordinoitua oikeutta. Edellä mainitusta syystä kotimaiset ja ulkomaiset tekijänoikeudet ovat yleensä suhteellisen vertailukelpoisia, ja niihin liittyvät tarvittavat sopimusratkaisut ovat suhteellisen yksinkertaisia toteuttaa.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on kääntänyt teoksen tai muunnellut sitä tahi saattanut sen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tässä muodossa, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen.

Tekijänoikeus käännökseen syntyy kääntäjälle. Oikeussääntöjen mukaan teoksen muuntelijan on siis saatava alkuperäisen teoksen tekijänoikeudenhaltijan suostumus käännöksen tai hyvin omaperäisen tekstitysratkaisun tekemiseen ja yleisön saataville saattamiseen. Eri asia on, toteutuuko tekstitysratkaisujen hyväksyttäminen alkuperäisellä oikeudenhaltijalla käytännössä.

Jos on käsillä tilanne, jossa alkuperäisteksti ei yllä teostasoon tai jos sen tekijänoikeus on lakannut, kääntäjä voi vapaasti hyödyntää tekemäänsä käännöstä tai tekstitystä. Tämä tilanne voisi tulla käsille lähinnä tilanteissa, joissa näytelmätekstin tekijänoikeus on vanhentunut.

Kääntäjän tai muun tekstittäjän yksinomainen oikeus rajoittuu hänen omaan teokseensa. Hän ei voi tekijänoikeuslain säännöksiin vetoamalla estää sitä, että joku muu tekee alkuperäisen teoksen tekijän luvalla toisen käännöksen tai tekstityksen alkuperäisteoksesta.

Pirkko-Liisa Haarmann on todennut, että muuntelijan, esimerkiksi kääntäjän, mahdollisuudet itsenäisen ja omaperäisen teoksen aikaansaamiseen ovat olennaisesti rajoitetummat kuin alkuperäisteoksen tekijän kohdalla. Tästä syystä teostasokynnys ei voinekaan olla jälkiperäisissä teoksissa yhtä korkealla kuin alkuperäisissä teoksissa. Haarmannin mukaan aivan sana sanalta, mekaanisesti tehty käännös ei voi saada suojaa. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus ja lähioikeudet, Helsinki 2005, s. 89–92).

3.3 Tekstittäjän oikeudet ja teattereiden oikeus käyttää tekstitystä

Teoskynnyksen ylityttyä uuden teoksen oikeudenhaltijalle syntyy tiettyjä oikeuksia. Nämä oikeudet jaetaan perinteisesti tekijän taloudellisiin ja moraalisiin oikeuksiin. Näistä oikeuksista taloudellisista oikeuksista on mahdollista sopia hyvinkin vapaasti. Moraalisista oikeuksistaan tekijä yleensä ei voi tehokkaasti sopimuksin luopua.

3.4 Esteellisyyteen liittyvästä erityissääntelystä

Tekijänoikeuslaissa on monin tavoin huomioitu erityisryhmien tarpeita.

Näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, saa valmistaa kappaleita julkaistusta kirjallisesta teoksesta, sävellysteoksesta tai kuvataiteen teoksesta muulla tavalla kuin ääntä tai liikkuvaa kuvaa tallentamalla. Siten valmistettuja teoksen kappaleita saa käyttää edellä tarkoitetuille välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Säännöt löytyvät tekijänoikeuslain 17 pykälästä.

Oikeus koskee teoksen kappaleen valmistamista tai teoksen välittämistä ei-kaupallisessa tarkoituksessa. Tekijällä on oikeus korvaukseen teoksen kappaleen valmistamisesta myytäväksi tai teoksen välittämisestä vammaiselle tai muulle lain tarkoittamalle erityisryhmälle siten, että tämän haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta.

Tekijänoikeusasetuksella 21.4.1995/574 on säädetty Kuurojen Liitto ry:lle oikeus tekijänoikeuslaissa tarkoitettu valmistaa julkaistusta teoksesta viittomakielellä kappaleita kuuroille ja kuulovammaisille, jotka eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, lainattaviksi, myytäväksi tai käytettäväksi välittämisessä muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Yksinomaan lakia ja sitä täsmentävää asetusta lukemalla ei pysty tekemään täsmällisiä johtopäätöksiä siitä, miten nämä säännöt soveltuvat teatteriesityksen tekstittämiseen ja tekstityksen käytettävyyteen silloinkin, kun kyse on lain ja asetuksen tarkoittamille erityisryhmille tarkoitetuista ratkaisuista. Tekijänoikeuslakia on kuitenkin usein oikeuskäytännössä tulkittu sangen suppeasti, mikä tässäkin tapauksessa mahdollisesti

tarkoittaisi, että sellaista oikeutta, jota laki kyseisissä kohdissa ei nimenomaisesti mainitse, ei voi analogisella tulkinnalla kyseisistä lainkohdista johtaa. Tämä tarkoittaisi ilmeisesti sitä, että Tekijänoikeuslain 17 pykälän ja sitä täsmentävän asetuksen säännöistä ei voi vetää pitkälle meneviä johtopäätöksiä tekstitysratkaisujen käytettävyydestä erityisryhmiin liittyen.

IV. OIKEUSKÄYTÄNTÖÄ

4.1. Tekijänoikeusneuvoston käytäntöä

Tekijänoikeussääntelyyn liittyviä tulkintakysymyksiä ratkaisemaan on Suomessa perustettu erityinen ministeriön yhteydessä toimiva lausunnonantolin, tekijänoikeusneuvosto. Sen toimivaltaan kuuluu antaa suosituksen luontoisia lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Vaikka tekijänoikeusneuvoston lausunnoilla on tosiasiallisesti merkittävää tulkintavaikutusta tekijänoikeuskysymyksiin liittyen, neuvoston lausunnot eivät kuitenkaan yksittäistapauksessa sido lausunnon kohteena olevan kiistan osapuolia, ja tarvittaessa nämä joutuvat viime kädessä ratkaisemaan erimielisyytensä oikeusteitse tuomioistuimessa.

Tekijänoikeusneuvoston käytännössä ei ole annettu tekstittämistä koskevia lausuntoja. Käännöksiä koskevat lausunnot rinnastuvat kuitenkin tekstitykseen, koska ne koskevat käytännössä samaa juridista rajanvetoa: saako tekstittäjä itsenäisen tekijänoikeuslaissa suojatun oikeuden tekstitykseensä? Saako tekstityksen tehdä tekijänoikeuslain säännösten estämättä ja ilman näytelmän kirjoittajan lupaa? Loukkaako tekstitys alkuperäisen kirjailijan taikka tekstin kääntäjän moraalisia oikeuksia?

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt käännöksen tekijänoikeussuojaa esimerkiksi lausunnoissaan TN 2010:6 ja TN 2009:11. Lausunnoissaan tekijänoikeusneuvosto katsoi, että kirjallisten teosten suomenkieliset käännökset olivat kumpikin Tekijäl 1 §:ssä tarkoitettuja itsenäisiä ja omaperäisiä teoksia. Molemmissa tapauksissa teoksilla oli sama nimi, mutta käännösten välillä ei ollut havaittavissa muuta kielellistä samankaltaisuutta kuin osittain yksittäisissä lyhyissä ilmaisuissa ja käsitteiden käännöksissä. Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan käännöksiin sisältyvät samat lauseet ja ilmaisut sekä samankaltaiset virkkeet voivat perustua alkuperäisteoksen asettamiin ehtoihin sekä myös yleiskielen sanojen yleisimpiin merkityksiin ja alalla vakiintuneeseen terminologiaan. Tekijänoikeusneuvoston mukaan

molemmat käännökset olivat yksilöllisiä ja ilmensivät kääntäjien toisistaan erilaisia kielellisiä tulkintoja samasta alkuperäisteoksesta. Voitaneen lähteä siitä, että tästä tulkintalinjasta voidaan vetää analogisia johtopäätöksiä kahden samaa alkuperäistekstiä koskevan tekstityksen keskinäisen suhteen tulkinnasta.

Tekijänoikeusneuvosto on lausunnossaan TN 2006:6 todennut, että sellainen mekaaninen tietokoneavusteinen käännös, jossa käännösohjelma pääasiassa suorittaa käännöksen sana sanalta, ei voi olla tekijänoikeudellisen suojan piirissä, koska TekijäL ei ylipäätään suojaa koneen luomaa työtä. Tällainen työ ei voi olla TekijäL:ssa tarkoitetulla tavalla itsenäinen ja omaperäinen.

Tekijänoikeusneuvosto on todennut lausunnossaan TN 2005:14, että käännös saa TekijäL:n mukaista tekijänoikeussuojaa olettaen, että sitä voidaan pitää itsenäisenä ja omaperäisenä hakijan luovan työn tuloksena ja siten teostasoon yltävänä kirjallisena teoksena.

Lausunnossaan TN 2000:7 tekijänoikeusneuvosto on todennut, että käännökset olivat yksinkertaisia "sanasta sanaan" tapahtuvia käännöksiä, joissa ei ilmennyt sellaista omaperäisyyttä esimerkiksi kielen sanavalintojen tai vivahteiden osalta kuin teokselta TekijäL:n mukaan vaaditaan. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että käännökset eivät olleet sellaisia tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaisia käännöksiä, joihin niiden kääntäjällä olisi tekijänoikeus. Tekijänoikeusneuvosto katsoi myös, ettei alkuperäinen teos yltänyt teostasoon. Ratkaisu ei siis kuitenkaan kerro paljoakaan näytelmätekstin ja tekstityksen suhteesta, koska näytelmätekstit käytännössä aina ylittävät tekijänoikeuslaissa tarkoitetun teoskynnyksen.

Lausunnossaan TN 1986:15 tekijänoikeusneuvosto on todennut, että oikeus teoksen kääntämiseen kuuluu tekijälle tai sille, jolle tekijä on oikeutensa siirtänyt. Kääntäjä saa itsenäisen oikeuden käännökseen, mutta kääntäjän oikeus ei rajoita alkuperäisen tekijän oikeutta. Tekijä voi luovuttaa oikeutensa teoksen kääntämiseen tietylle kielelle yksinoikeuksin tai rajoitetusti. Jos oikeuden luovutus suomentamista varten on tehty yksinoikeuksin, on muiden saatava kääntäjän suostumus uuden suomennoksen laatimiseen. Mikäli luovutus on suppeampi, voi oikeus suomentamiseen olla useammalla henkilöllä. Tällöin kuitenkin käännösten on oltava riittävästi toisistaan poikkeavia, jotta ne kukin olisivat omaperäisiä ja itsenäisiä.

4.2 Muuta oikeuskäytäntöä

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1974 II 49 oli kysymys näytelmän ”Likaiset kädet” suomennuksesta, jota oli muutettu ohjaajien näkemystä vastaavaksi. Muutokset loukkasivat kääntäjän kirjallista ja taiteellista arvoa sekä omalaatuisuutta. Käännöstä oli olennaisesti muutettu ja siitä oli kokonaan poistettu kolme ensimmäistä kohtausta. Ohjaajat ja kaupunginteatteri veloitettiin suorittamaan kääntäjälle vahingonkorvausta.

V. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Teksitystä koskeva tekijänoikeussäntely on pitkälle analogista käännöksiä koskevan säntelyn kanssa. Näin ollen riittävän itsenäisen tekstitysratkaisu saa alkuperäisteoksen oikeudesta erillisen, syntyneen jälkiperäisteosta koskevan itsenäisen tekijänoikeussuojan. Tämä oikeus tekstitysratkaisuun ei kuitenkaan sulje pois muiden tekijöiden oikeutta tehdä muita itsenäisiä tekstitysratkaisuja samasta alkuperäisteoksesta.

Tekstityksen tekniseen toteuttamiseen liittyvät kysymykset voivat tuskin muodostaa käytännössä suuria tekijänoikeusongelmia. Teatteriesityksen näyttämösovitykset ovat aina suurelta osin paikallista teatterikohtaista sovittamista, joka edellyttää ohjauksen, skenografian ja yksittäisten taiteilijoiden suoritusten osalta suurta määrää sellaista sovitystyötä, joka tekijänoikeudellisesti tarkastellen joka tapauksessa on teknisestä ottaen alkuperäisteoksen muuntelua. Koska tällainen sovittaminen suomalaisessa teatterikäytännössä on aivan yleinen käytäntö, tekstitysratkaisujen joustava toteuttaminen erilaisin teknisin ratkaisuin esimerkiksi liittyen teoksen skenografiaan lienee lähtökohtaisesti sangen ongelmatonta. Selkeyden nimessä näistä ratkaisuista on joka tapauksessa tietenkin syytä mahdollisuuksien mukaan hyvissä ajoin sopia.

Siltä osin kuin tekstitysratkaisujen hyödyntämisessä laajemmalti esiintyy käytännön haasteita, on harkittava tekstitystä koskevan oman erillisen maininnan esittämistä tekijänoikeuslakiin tai sen tulkintaa täsmentävään tekijänoikeusasetukseen. Tämän hetkistä säntelyä ja tekstityskäytäntöjä vertailemalla näyttäisi kuitenkin siltä, että säntelyyn puuttumista tärkeämpää on tutkia edellytykset löytää nykyistä sujuvampia käytäntöjä alan sisäistä sopimus- ja toimintakulttuuria kehittämällä.

VI. EHDOTUKSET

Teatterialalla olisi nykyistä paremmat edellytykset tarjota monipuolisemmin esityksiä yleisöille, jotka eivät nyt erilaisista rajoituksista johtuen pysty niitä seuraamaan. Alan on syytä selvittää mahdollisuudet ryhtyä toimenpiteisiin tekstitettyjen teatteriesitysten tarjonnan lisäämiseksi ja niitä koskevien toimivien ja riittävän joustavien tekstitys- ja sopimuskäytäntöjen edistämiseksi.

On selvittävää edellytykset luoda tekijä- ja tilaajapuolen yhteistyössä suunnittelema koko alalle yhteinen näytelmien tekstitysten oikeuksien hallinta- ja sopimusjärjestelmä.

Tilaajateattereille kannattaisi järjestää nykyistä paremmin tietoa siitä, minkälaisin edellytyksin tekstitettyjä näytöksiä voidaan järjestää, mitkä ovat siihen liittyvät kustannukset ja mistä ammattimaisia tekstitysratkaisuja voi hankkia. Koska on ilmeistä, että tällaisille esityksille on olemassa runsaasti potentiaalista yleisöä, on syytä olettaa, että hyvin hallinnoitu järjestelmä tuottaisi toimiessaan hyviä tuloksia ja edistäisi osaltaan tekstitettyjen esitysten yleistymistä.

Järjestelmä tulisi kehittää sellaiseksi, että se tuottaa tilaajateatterille ainakin seuraavat tiedot:

- näytelmätekstin tilaamisen yhteydessä tieto siitä, onko siitä jo teetetty tekstitys
- tietopankki tekstitysten tekijöistä

Sopimusjärjestelmällä tulisi varmistaa puolestaan tekstityksen tekevältä tekijältä kohtuullisin ehdoin tilaajille ainakin seuraavat oikeudet tekstitykseen:

- oikeus tietyn ehdoin jatkokäyttää tekstitystä saman näytelmän toisessa sovituksessa muussa kuin tekstityksen alkuperäisessä tilaajateatterissa
- oikeus muunnella tilattua tekstitystä kulloisenkin näyttämösovituksen tarpeiden mukaisesti

Olennaista on myös varmistaa, että osana Kuuloliiton hallinnoimaa tutkimusta kerätty tieto tekstityksen sisällöllisistä ja teknisistä tarpeista tulee riittävästi huomioitua asiaa koskevassa seminaari- ja koulutustoiminnassa.